

Nevertheless, to increase its effectiveness they prefer increasing activity step wise and not immediate broad spectrum. At the same time, the spectrum of activities is in an enlargement process, encouraged and fully supported by university management.

Results obtained can promote further understanding of some of the key issues relevant to the implementation of an effective internal quality assurance system within Ukrainian institutions of higher education. Measures to create an effective teaching and learning environment have to become an important element of university strategic management.

References:

1. Фініков Т. Впровадження локальних систем управління якістю в контексті Закону України «Про вищу освіту – 2014»: матеріали I Зимової школи Української асоціації дослідників освіти «Європейські індикатори якості освітніх досліджень (м. Дрогобич – м. Трускавець, 28 січня – 2 лютого 2018 р.)» URL: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjZhJfH5rHZAhXR26QKHQ4_AzQQFghFMAU&url=http%3A%2F%2Fwww.univer.kharkov.ua%2Fimages%2Fvystup-finikov.ppsx&usg=AOvVaw0Zb-baZsqD15L1XJBWdO2Z. (дата звернення: 10.02.2017).
2. Про вищу освіту: Закон України від 1.07.2014 р. № 1556-VII (у ред. від 01.01.2018). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.02.2018).
3. Israel. Overview of the higher education system. Brussels, Belgium, 2017. URL: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/73152798-562e-11e7-a5ca-01aa75ed71a1> (Last accessed: 10.05.2018).
4. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG), 2015. Brussels, Belgium. URL: http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf (Last accessed: 10.03.2018).
5. Sursock A., Smidt H. Trends 2010: A decade of change in European Higher Education. Brussels, Belgium: European University Association, 2010. URL: <http://www.eua.be/Libraries/higher-education/trends2010.pdf?sfvrsn=0> (Last accessed: 10.05.2018).

Олена Локшина,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу порівняльної педагогіки,
Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України

ПОЛІТИКА ЄС З РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ: ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Ключові слова: наука, інновація, Україна, Європейський Союз

Постановка проблеми, основні дослідницькі питання, гіпотези.

Правова основа співробітництва у сфері наукових досліджень визначена Угодою між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво (2002, відновлено у 2015).. Угодою визначено основні напрями та форми співробітництва, які передбачають активну участь українських організацій у проектах Співтовариства у сферах спільної діяльності, вільний доступ та спільне використання дослідницького обладнання; візити та обмін науковцями; інформацією [3]. В Угоді про

асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014) (Стаття 375) співробітництво спрямовується на залучення України до Європейського дослідницького простору задля підтримки реформування та реорганізації системи управління науковою сферою, розвитку конкурентоспроможної економіки та суспільства, яке базується на знаннях [2]. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016) однією з основних цілей державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності проголошує (Стаття 45) інтеграцію вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір. Європейський дослідницький простір позиціонується у Законі системою інструментів, що об'єднує інституційне середовище досліджень і розробок держав-учасниць Європейського Союзу та асоційованих членів з метою розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва, вільного трансферу знань, мобільності дослідників [1].

Отже, в умовах євроінтеграційних устремлень України на законодавчому рівні прослідковується еволюція концепту співробітництва у науковій сфері в європейських координатах – від участі у спільних проектах до інтеграції в Європейський дослідницький простір.

Зазначене актуалізує дослідження характеру політики ЄС у галузі науки, особливо після підписання Україною у 2015 р. Угоди про асоційоване членство у програмі науково-інноваційного розвитку ЄС «Горизонт-2020», яка спрямована на розбудову єдиного європейського наукового простору та інноваційного союзу. В цих умовах перспективним вбачається дослідження стратегічних ініціатив розвитку сектору досліджень та інновацій в ЄС з огляду на важливість синхронізації української науки з європейською. Йдеться, зокрема, про такі дослідницькі питання, як: Які документи формують законодавчі підвалини політики ЄС у дослідницькій сфері? Якими є архітектура та сутнісні характеристики політики ЄС у дослідницькій сфері на сучасному етапі?

Методологія чи методи дослідження/ дослідницькі інструменти.

Метою дослідження є розкриття сутності ініціатив ЄС у секторі науки та інновацій. Це дослідження є кабінетним. Для проведеного дослідження було використано комплекс теоретичних методів – аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, інтерпретації.

Джерельна база дослідження охоплює: офіційні документи ЄС та України з питань розвитку науки, досліджень та інновацій. Зокрема, ключові документи, що визначають напрям розбудови науки в Україні: Угоду між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво (2002), Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014), Угоду між Україною і Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу Горизонт 2020 – Рамкова програма з досліджень та інновацій (2014-2020) (2015), Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016). Серед документів, які визначають стратегію розвитку науки в ЄС, – Повідомлення Комісії «Європа 2020. Стратегія розумного, сталого та всеохоплюючого зростання» (2010) [5], Повідомлення Комісії Раді, Європейському Парламенту, Економічному і соціальному комітету та Комітету регіонів «На шляху до Європейського дослідницького простору» (2000) [6], Повідомлення Комісії Раді,

Європейському Парламенту, Економічному і соціальному комітету та Комітету регіонів «Інтенсифіковане партнерство у галузі Європейського дослідницького простору для досконалості та зростання» (2012) [7], документ Європейської Комісії «Дослідження та інновації. Розширюючи кордони та підвищуючи якість життя» (2016) [8]; дослідження європейських учених (В. Рейон, К. Салм, Т. Зандстра та ін.) [9;10].

Висновки, основні внески, результати. Встановлено, що політика у секторі науки та інновацій визначена пріоритетною в кордонах ЄС задля зростання кількості робочих місць, знаннєвої економіки в умовах посилення конкуренції у світі. Охарактеризовано історичні віхи розвитку дослідництва в кордонах ЄС, які охоплюють такі події, як: включення положення про дослідництво у перші договори, які заклали підвалини функціонування ЄС – Договір про заснування Європейської спільноти з вугілля та сталі (1951), Договір про створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) (1957), Договір про створення Європейського співтовариства з питань атомної енергії (Євратом) (1958); прийняття у 1984 р. першої рамкової програми з дослідництва як інструменту фінансування науки (програма «Горизонт 2020», прийнята у 2014 р., є найпотужнішою програмою з бюджетом у 77 мільярда євро); підтримка науки вперше проголошена офіційною політикою Європейської Спільноти в Єдиному Європейському Акті (1986); у 2002 р. ЄС пропонує розбудувувати Європейський дослідницький простір; у 2010 р. ЄС започатковує одну з семи флагманських ініціатив «Інноваційний Союз»; у 2015 р. Європейська Комісія з досліджень, науки та інновацій проголошує три стратегічних пріоритети розвитку науки: «Відкрита інновація», «Відкрита наука», «Відкритість світу».

Розкрито, що стратегія Інноваційного Союзу спрямована на досягнення таких трьох цілей: перетворити Європу на світового лідера з виробництва наукових знань; усунути бар'єри для інновацій; революціонізувати шляхи співпраці державного та приватного секторів.

Представлено бачення ЄС Європейського дослідницького простору, який охоплює такі важливі напрями, як: дослідницькі інфраструктури, трансфер наукових знань, відкритий ринок дослідників, міжнародна співпраця тощо. Охарактеризовано пріоритети політики ЄС у сфері науки: – «Відкрита інновація» означає трансфер знань, досвіду / ресурсів від однієї компанії / дослідницької установи до іншої/бізнесу/промисловості. ЄС пріоритизує формат динамічних, мережових та інноваційних екосистем, що тісно співпрацюють. Інновації вже не розглядаються як результат наукових досліджень окремих дослідників/інституцій, а як результат комплексної співпраці з використанням потоків знань з промисловості та суспільства. «Відкрита інновація» передбачає широке залучення усіх зацікавлених сторін: держави, науки, бізнесу, громадського сектора. – «Відкрита наука» є новим підходом до проведення наукових досліджень, який базується на ідеї співробітництва, спільного обговорення проблем і результатів досліджень з використання цифрових технологій та нових співробітницьких механізмів. «Відкрита наука» передбачає рух від стандартної практики публікації/оприлюднення результатів досліджень до якнайширшого їх поширення через усі існуючі канали. – «Відкритість світу» – це перетворення ЄС на глобального лідера в науці, просування наукових досліджень та інновацій на глобальний рівень, у тому числі і в рамках Програми «Горизонт 2020».

Зроблено висновок, що політика ЄС з розвитку науки є інноваційною. Заявлена Україною мета інтеграції науки в європейський науковий простір потребує інтенсифікації синхронізації національних дослідницьких стандартів і практик з європейськими.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016). – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page?text=%BA%E2%F0%E0%EF>.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). – Електронний ресурс. – Режим доступу: – http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page?text=%ED%E0%F3%EA.
3. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво (2002) – Електронний ресурс. – Режим доступу: – http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_194.
4. Угода між Україною і Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу Горизонт 2020 – Рамкова програма з досліджень та інновацій (2014-2020). – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_018/paran2#n2.
5. Communication from the Commission. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, 3.3.2010. COM (2010) 2020. – Brussels. – 2010. – 32 p.
6. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Towards a European Research Area, COM 2000) 6 final, 18.1.2000. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:i23010>.
7. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Reinforced European Research Area Partnership for Excellence and Growth, COM(2012) 392 final, 17.7.2012. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52012DC0392>.
8. European Commission. Research and innovation. Pushing boundaries and improving the quality of life. Luxembourg Publication Office of the European Union. – 2016. – 16 p.
9. Reillon V. The European Research Area. Evolving concept, implementation challenges. – European Parliament, Brussels: European Parliamentary Research Service. – 2016. – 37 p.
10. Salm Ch., Zandrtra T. European Research Area. Cost of Non-Europe Report. – European Parliament, Brussels: European Parliamentary Research Service. – 2016. – 128 p.

Володимир Любвий,

помічник ректора,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ГЕНДЕР І КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ: ЦІННІСНА ОРІЄНТАЦІЯ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ

Ключові слова: гендер, комунікативна компетентність, дебати, цінності.